

Arkeologisk inventering av Jolkka vindkraftverksprojekt

Kronoby 2023–2024

Jaana Itäpalo 5.12.2024

KESKI-POHJANMAAN ARKEOLOGIAPALVELU

Sammandrag

Keski-Pohjanmaan ArkeologiaPalvelu genomförde år 2023 en arkeologisk inventering av planområdet för Jolkka vindkraftspark och dess kabelrutt i Kronoby. Projektområdet ligger i Kronoby ungefär 17 kilometer öster om Nedervetil tätortsområde. Efter inventeringen har små ändringar gjorts i planerna och en möjlig tjärdal har lagts till i registerportalen vilket ledde till en kompletterande inventering. Projektområdet är cirka 1 400 hektar stort. Högst nio vindkraftverk planeras till området. Elöverföringen ska göras med jordkablar. Kabelrutten löper utanför projektområdet ungefär 1,2 kilometer i sydvästlig riktning till Kaitfors kraftverk. Utanför projektområdet inventerades också cirka 900 meter längs den nuvarande väglinjen söderut från den sydöstra kanten och de två skogsvägarna som leder till Skrikovägen från projektområdets nordvästra kant. Arbetet beställdes av Renantis Finland Oy och FCG Finland Consulting Group Oy. Fältarbetet genomfördes av FM Jaana Itäpalo 29.10–1.11.2023 och 30.7–31.7.2024.

På projektområdet kände man till en boplatz från stenåldern, Nedervetil-Brantbacken (Museiverkets registerportal beteckning 288010029) samt tjärdalsobjekten Brännbacken (1000046629), Stendalabacken SE (1000045427) och Luktabacken SW (1000051311). Inga kända objekt finns utanför projektområdet i närheten av kabelrutten. De närmaste objekten finns ungefär 380 meter i nordvästlig riktning, möjlig fornlämning Brånabacken NW (1000041700) där det finns en möjlig stengårdsgård och ramkonstruktion och 750 meter i sydöstlig riktning, Nedervetil-Säksholmen (288010028) där det finns rösen och en möjlig bosättningsbotten.

I inventeringen hittades ett stenröse i Ilvesharju och 4 nya tjärtillverkningsplatser. Dessutom observerades 2 byplatser längs Skrikovägen utanför projektområdet.

Genomförandet av vindkraftsparkens layout och kabelrutten enligt planen skulle kunna ha direkta effekter på objektet:

7. Stendalabacken SE, avstånd till den nya vägdragningen är cirka 20 meter och till kabelrutten cirka 50 meter.

Eventuella konsekvenser för objektet:

4. Luktabacken SW, avståndet till den befintliga skogsvägen är cirka 10 meter.

Innehållsförteckning

S.

1. Grundläggande data.....	3
2. Utgångspunkter och metoder.....	3
2.1 Undersökningshistoria.....	5
2.2 Metod.....	5
3. Landskap, topografi och geologi.....	5
4. Markanvändningens historia på området	10
5. Resultat.....	13
6. Översiktskarta.....	14
7. Lista över objekt.....	15
8. Uppgifter om objekten.....	15
9. Materialförteckning.....	31

Pämbild, bild 1: Objekt 1. Ilvesharju, röse västerut.

1. Grundläggande data

Utredningsområde: Projektområdet för Jolkka vindkraftspark cirka 1 400 hektar, kabelrutt cirka 1,2 kilometer och skogsvägar utanför projektområdet sammanlagt cirka 3 kilometer

Beställare: Renantis Finland Oy

Art: delinventering

Fältarbete: 29.10–1.11.2023 och 30–31.7.2024, totalt 5 arbetsdagar i fält

Kartnummer: TM35-bladindelning Q4112R

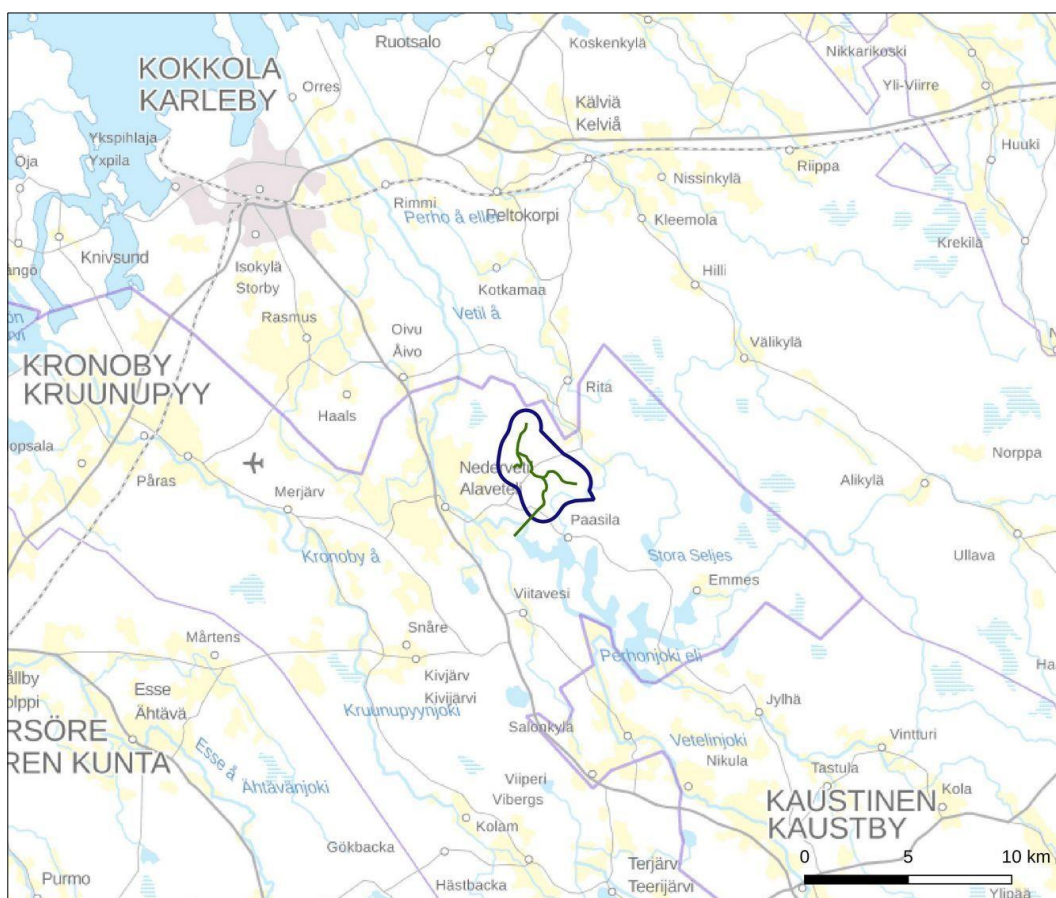
Höjd: cirka 25–55 m.ö.h.

Koordinatsystem: Plankoordinatsystemet ETRS-TM35 FIN

Tidigare fynd: -

Inventeringsfynd: -

Tidigare undersökningar: 1981 Markku Torvinen, inventering, Nedervetil-Brantbacken
2002 Pentti Rislä, granskning, Nedervetil-Brantbacken
2014 Pentti Rislä, granskning, Nedervetil-Brantbacken
2022 Pentti Rislä, granskning, Stendalabacken SE.

Läget för vindkraftsverkets projektområde och kabelrutten, nya vägsträckningar följer kabelrutten.

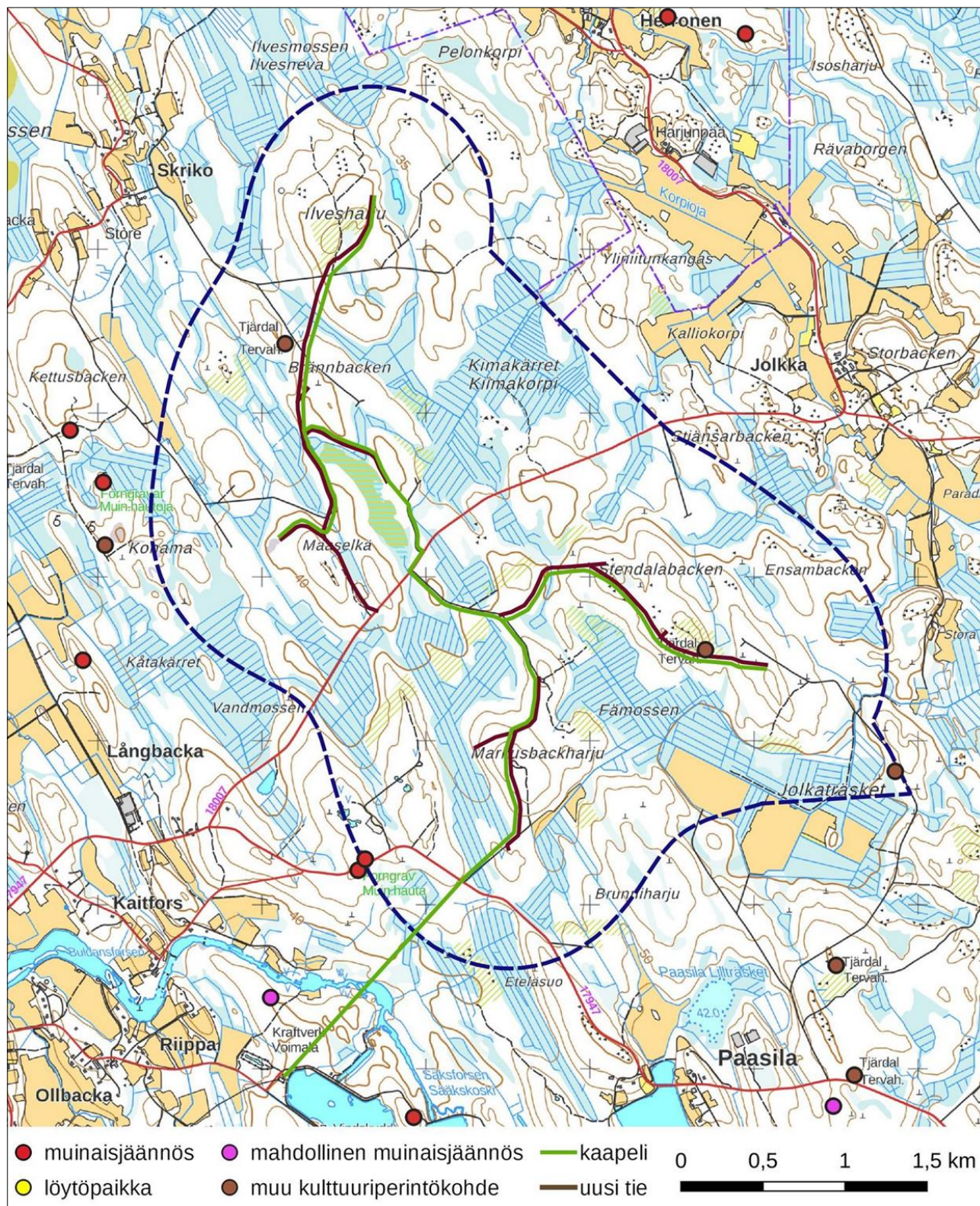
2. Utgångspunkter och metoder

Jolkka vindkraftspark planeras att byggas i Nedervetil i Kronoby. I samband med planerna utfördes en arkeologisk inventering under senhösten 2023. Efter inventeringen har planerna precisats, vilket resulterade i en liten kompletterande inventering sommaren 2024. Projektområdet är cirka 1 400 hektar stort. Högst nio vindkraftverk planeras till området. Elöverföringen görs med jordkablar. Kabelrutten löper utanför projektområdet ungefär 1,2 kilometer i sydvästlig riktning till Kaitfors elstation.

Man känner till en stenåldersbosättning på projektområdet, Nedervetil-Brantbacken, och tre tjärdalsobjekt

Objektområdet är huvudsakligen terräng bestående av moränkullar och jämna tallmyrar. Kabelrutten löper i långsluttande terräng och går över Perho å före Storträskets konstgjorda bassäng i Paasila.

Projektområdet, kabelrutten och de nya vägdragingarna. Arkeologiska objekt som finns i Museiverkets registerportal, listade 21.11.2024. Bakgrundskarta LMV 5/2024.

2.1 Undersökningshistoria

Inga omfattande inventeringar har utförts på området. År 1981 gjordes en inventering i anslutning till regleringsprojektet vid sjögruppen vid Perho ås mellersta lopp av (Markku Torvinen, Museiverket). Dessutom har Museiverket granskat några objekt under åren 1974 och 1996 (Mirja Miettinen). Österbottens museum har åren 2002 och 2014 undersökt det enda förhistoriska objektet man känner till på området, Nedervetil-Brantbacken, och år 2022 tjärdalsobjektet Stendalabacken SE (Pentti Rislä). Med hjälp av material från laserskanning har man därutöver lokaliserat två tjärdalar på området, men dessa har inte bekräftats i terrängen.

2.2 Metod

Fältinventeringen grundade sig på resultat från tidigare arkeologiska utredningar som hade gjorts på området och i dess närhet, på Lantmäteriverkets jordmånskartor, med ortobilder, höjdmödel, höjprofil, laserskanning av 5p- och 0,5p-material samt den digitala databas över arkeologiska objekt som Museiverket upprätthåller. Med hjälp av historiska kartor och historiskt arkivmaterial utreddes markanvändningshistorien för området.

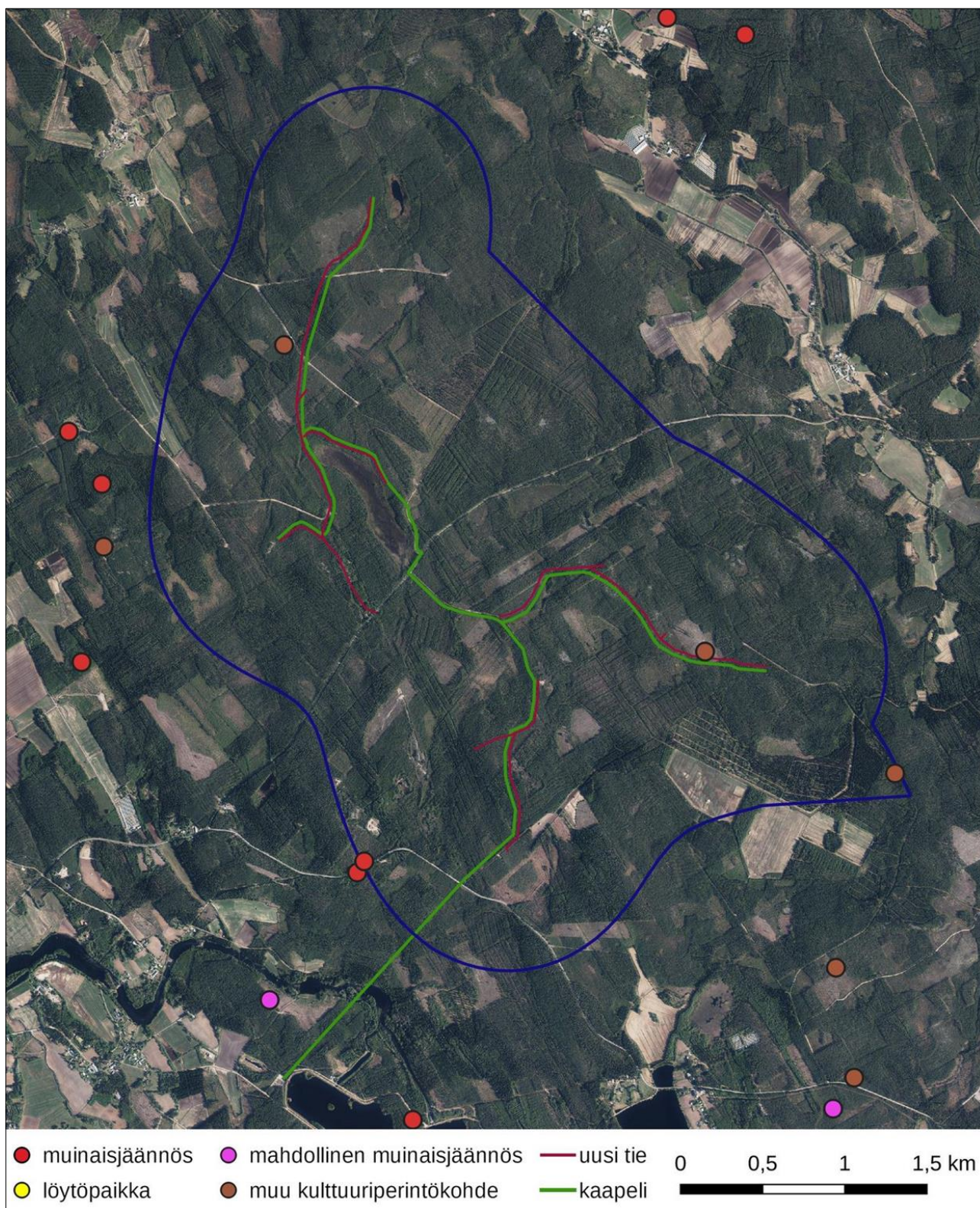
Fältarbetsmetoderna bestod av ytobservationer, fotografering, borrar med handbör och på vissa ställen gjordes provstick med spade för att undersöka jordmånen. Kraftverksplatserna inventerades på en radie av 0–400 meter beroende på terrängen. Kabelrutten och de inventerade skogsvägarna utanför projektområdet ansågs ha sina mest potentiella delar på en ungefär 20–50 meter bred remsa från mittlinjen av rutten och vägarnas kanter. År 2023 täcktes markytan av ett lätt snötäcke vilket emellertid inte försvårade observationerna i en stenig terräng som denna – vissa gropar och kullar var rentav enklare att uppfatta.

3. Landskap, topografi och geologi

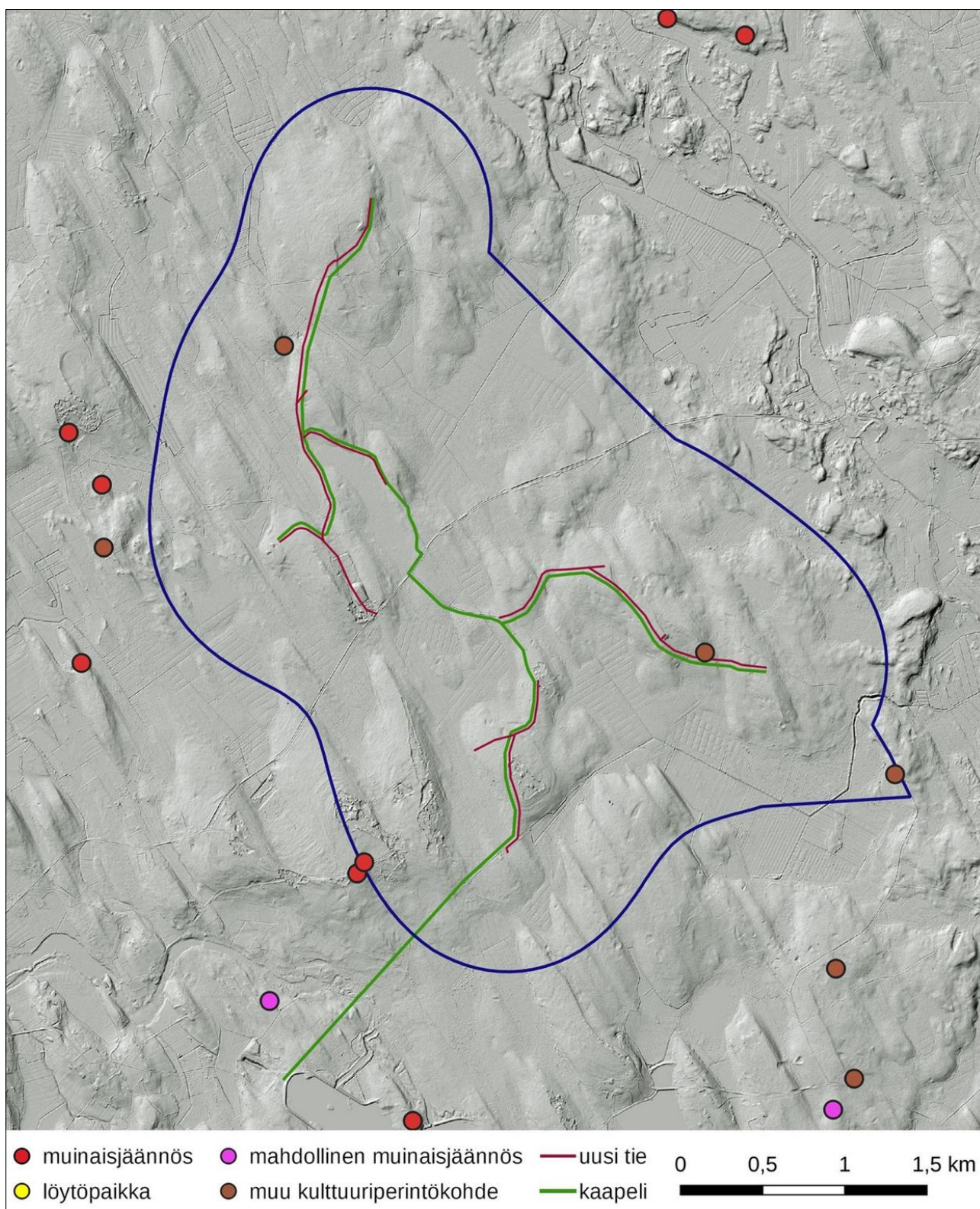
Projektområdet ligger öster om tätortsområdet Nedervetil och Perho å och norr om sjöområdet vid åns mellersta lopp. Storträsket i Paasila förbinds med Säksforsens regleringsdamm och artificiella bassäng som byggts för verksamheten vid Kaitfors vattenkraftverk. Projektområdet består huvudsakligen av terräng mellan låga dikade moränkullar och jämna tallmyrar. Ställvis består krönen och sluttningarna av grov rensplodad stenjord, också blockfält och blockhav förekommer. Skogarna är tall-granskog. Jordmånen är huvudsakligen starkt bearbetad i samband med skogsarbetena. I den södra delen vid Brantbacken, Kyrkharju och Markusbacken finns stora jordtag av olika åldrar. I den norra delen ligger den lilla Kackurlamp. I den sydöstra delen ligger en del av den torrlagda Jolkaträsket som i dag är åkrar och dikad tallmyr. Det har inte funnits några andra större vattendrag på området. Genom mittpartiet av projektområdet sträcker sig Jolkkavägen och genom den södra delen går Seljesvägen.

Den ungefär 1,2 kilometer långa kabelrutten från projektområdets kant löper i sydvästlig riktning till en början över låga moar och tallmyrar. Där den korsar Perho å är stränderna på bägge sidorna grunda och där växer täta buskage. Det finns holmar i ån och på dessa växer också tät skog. Som en följd av regleringen har några holmar på bägge sidor om stället där kabeln korsar ån försvunnit och är numera en del av åns södra strand. Söder om ån fortsätter rutten över flacka moränkullar och före Kaitfors elstation går den över den låga Brånabacken där det växer talldominerad ekonomiskog.

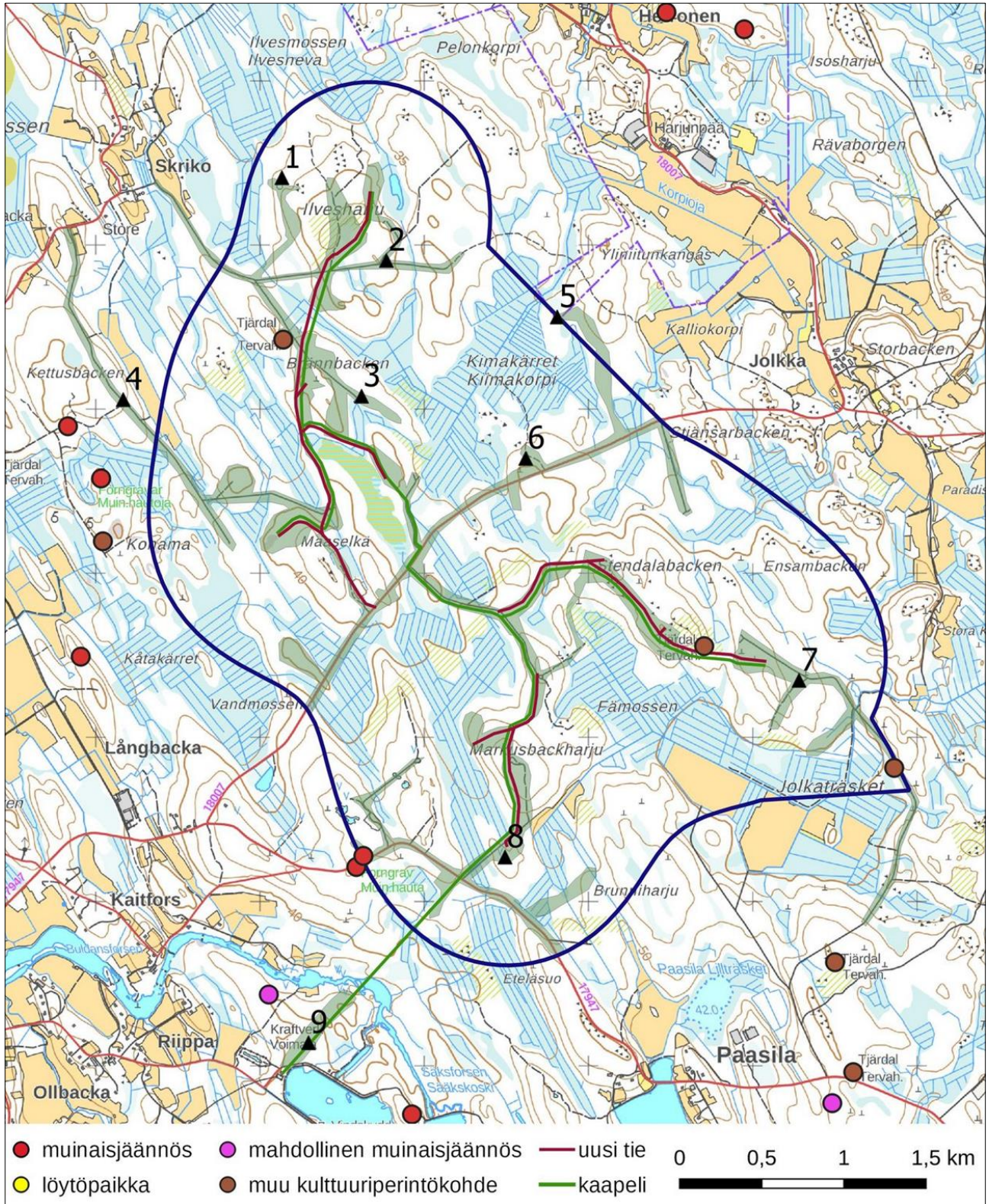
Utanför projektområdet från den sydöstra kanten söderut går en skogsväg som löper öster om det torrlagda Jolkaträsket och den steniga Titurbackens skogbevuxna västra kant. Den nordligare skogsvägen som leder till Skrikovägens projektområde löper längs östra sidan av det torrlagda Skrikoträsket, först längs åkerkanten och sedan över en låg drumlin. Jordmånen består av morän och sandmorän. Den sydligare skogsvägen löper längs östra kanten av Kettusbacken där jordmånen är medelgrov morän. Längs vägen växer ställvis också äldre tallskog.

Arkeologiska objekt, projektområdet, nya vägar och kabelrutten som ortobild. Bakgrundsmaterial LMV 11/2024 och https://www.syke.fi/fi-FI/Avoin_tieto. Objekt som finns i Museiverkets registerportal, hämtade 21.11.2024.

Arkeologiska objekt, projektområdet, nya vägar och kabelrutt mot terrängskuggning 2 m DEM. Bakgrundsmaterial LMV 11/2024 och https://www.syke.fi/fi-FI/Avoin_tieto. Objekt som finns i Museiverkets registerportal, hämtade 21.11.2024.

Inventerade områden i grönt, fotograferingsplatser 1–9, bild 1 är pärbild. Bakgrundskarta LMV 11/2024. Arkeologiska objekt som finns i Museiverkets registerportal, hämtade 21.11.2024.

2. Skogsväg till Bastubacken, bild österut. 3. Brännbackens östra mo mot sydost.

4. Skogsväg på Kettusbacken, mot sydost. 5. Den nordöstra mon på Kimakärret, mot sydost.

6–7. Mo mellan Kimakärret och Jolkkavägen, mot norr. Till höger mo norr om Jolkaträsket, mot sydväst.

8. Törvesbacken mot nordost.

9. Brånabacken mot nordost.

4. Områdets markanvändningshistoria

Objektsområdena ligger ungefär 25–55 m.ö.h., vilket motsvarar perioden från slutet av stenåldern till slutet av bronsåldern för cirka 2 800–5 200 år sedan. Huvudsakligen ligger områdena på under 45 m.ö.h. höjd vilket är lägre än vid stenålderns slut. De lägsta områdena finns på projektområdets norra kant och från projektområdets nordvästra kant längs skogsvägarna som leder till Skrikovägen. De högsta kullarna som reser sig till cirka 55 m.ö.h. finns i de sydvästra och södra delarna av projektområdet. Också i den sydöstra delen i Stendalabackens omgivning finns det några kullar vars krön är cirka 55 m.ö.h.

Nedervetil-Brantbacken, en boplats daterad till sten-bronsålder, ligger på projektområdet. Tre bostadsgropar har observerats på platsen. Från föregående söderut, strax utanför projektområdet, ligger Nedervetil-Ollisbacken där man lokaliserat bostadsgropar och gravrösen. Ungefär 300 meter västerut från projektområdet ligger gravrösesobjekten Nedervetil-Konama och Nedervetil-Kettusbacken från bronsåldern. Vid Konama-objektet kan nämnas ett röse med en diameter på cirka 15–16 meter med en konstruktion som påminner om en hållkista. Från Nedervetil-Kettusbacken nämns tre rösen med en diameter på cirka 10–12 meter. År 2023 observerades bara ett röse på platsen, vid fastighetsgränsen ovanpå en jordpelare.¹

Objektsområdet är en mycket potentiell plats för objekt från brons- och stenåldern. Ungefär 1,4–8,5 meter österut och sydösterut från stränderna av Perho å, Ullava å och Köyhä å och sjögruppen som förenar dem samt från rullstensåsen känner man till åtminstone tio stenåldersboplatser. Det nordligaste kända objektet från rullstensåsen är Nedervetil-Honkobackåsen där det finns en jättekyrka. På området finns också rösen och bostadsgropar nedgrävda i stenjorden. Vid jättekyrkan har utgrävningar utförts och dessa gav mycket ny information. Flera objekt från tidig metallålder eller bronsålder är kända också mer norrut från östra sidan av projektområdet längs Korpioja. Korpioja har delvis förvunnit, till strömmen hörde också sjöbassänger som har torrlagts.

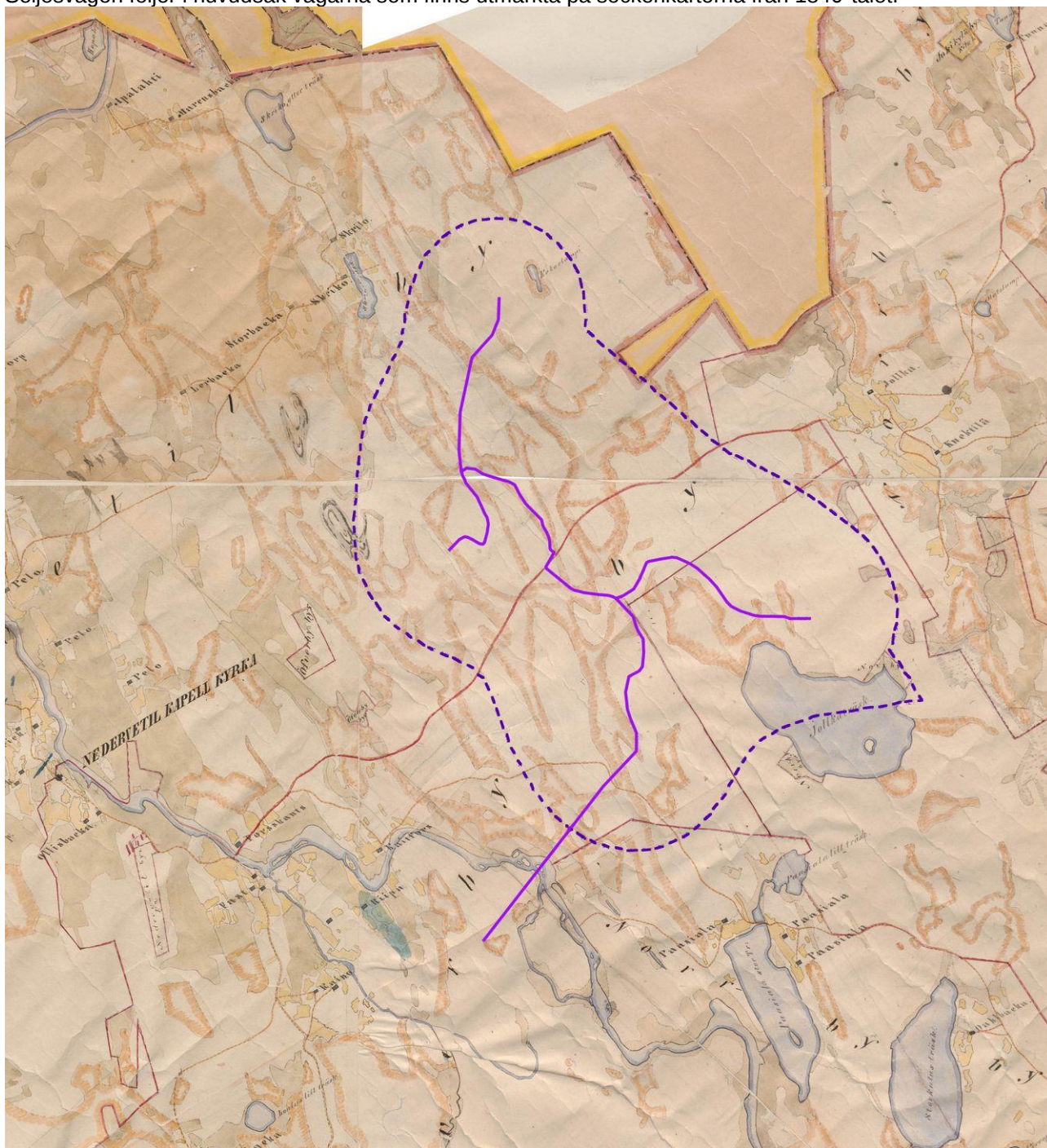
Utifrån historiska kartor har projektområdet varit obebott ända till vår tid. De hus som ligger närmast projektområdet är Skriko, Storbacka, Jolka, Knihtilä och Paasila vilka har anlagts senast på 1700-talet. På gamla grundkartor finns några timmerkojor utmärkta på östra sidan av projektområdet. Enligt grundkartorna har inga kojor funnits på projektområdet.

Åtminstone på skogsområdena närmare husen har boskap kunnat beta förr i tiden. På projektområdet finns en del ängar utmärkta på sockenkartorna från 1840-talet. Nuvarande åkrar är frånsett några mindre områden

¹ Platsens läge står i konflikt med rapporterade uppgifter från år 1946, enligt vilka rösen ligger cirka 3 kilometer söderut från Skrikos hus mot Lillkettusbacken. På grundkartan från år 1952 har Kettusbacken markerats på sin nuvarande plats och Lillkettusbacken sydväst om den. Vid Kettusbackens rösen finns en åker utritad på grundkartan från år 1952, så kan det möjligtvis ha funnits åkerrosen på området? Se kartan på sidan 28.

utmärkta redan på de äldsta grundkartorna från 1900-talet. De nuvarande vägarna Jolkkavägen och Seljesvägen följer i huvudsak vägarna som finns utmärkta på sockenkartorna från 1840-talet.

Projektområdet och kabelrutten på sockenkartor från 1840-talet. Kartor: Riksarkivet la Sockenkartverk (1749–1917), Kronoby, <http://digi.narc.fi/digi/search.ka>.

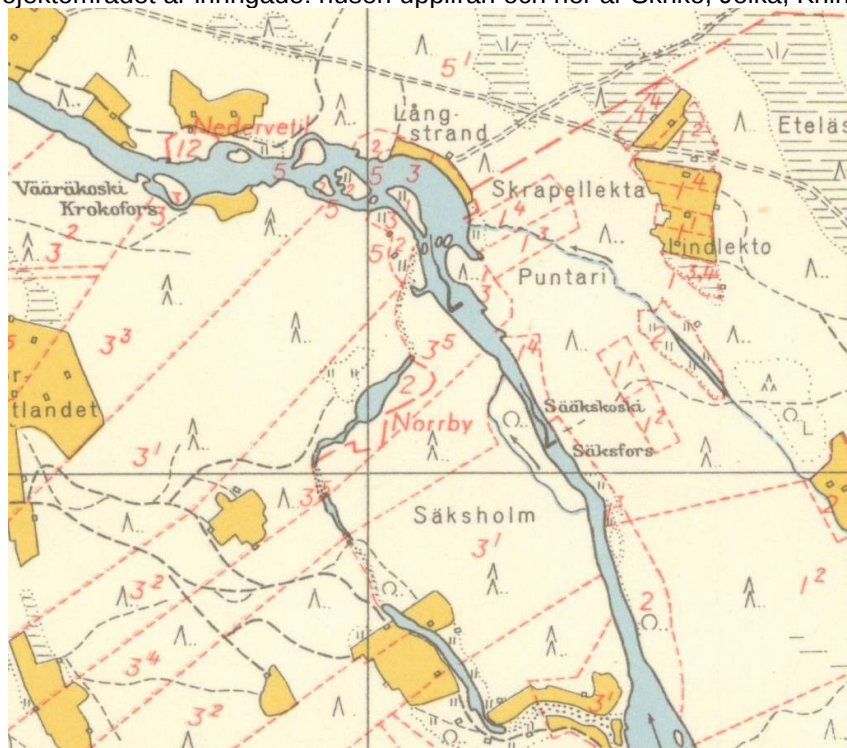
På den sydöstra delen av projektområdet har en del av Jolkkaträsket legat, men det torrlades efter början av 1940-talet. På grundkartan från år 1952 finns flera lador utmärkta på den torrlagda sjön. I det här skedet har det före detta sjöområdet tidvis legat delvis under vatten. Också längs skogsvägen som leder förbi Skriko husgrupp på projektområdet har det lilla Skrikoträsket legat. Också detta vattendrag har torrlagts efter början av 1940-talet.

Kaitfors vattenkraftverk togs i bruk år 1983. En del av vattnet leds via regleringsdammen i Säksforsen till åns gamla fåra. I Säksforsen fanns en kvarn senast på 1800-talet. Säksforsen och kvarnplatsen ligger inte nära kabelrutten.

Erik Florins sockenkarta över Vasa län från år 1763: Gammal karta: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:juu-200907292935>. Husen närmast projektområdet är inringade: husen uppifrån och ner är Skriko, Jolka, Knihtilä och Paasila.

Detalj från grundkarta 2323 06 år 1952. Södra delen av Säksholm ligger under den artificiella bassängen. Lantmäteriverket, öppna datamaterial, <https://vanhatpainenutkartat.maanmittauslaitos.fi/>

Detalj av Gýldens översigtskarta från år 1863, projektområdet och dess närmaste omgivning. Gammal karta: Karta öfver Finland: Sektionen D4: sydöstra delen af Uleåborgs län med norra delen af Kuopio län.

5. Resultat

I inventeringen hittades ett stenröse i Ilvesharju i norra delen av projektområdet. Det går att datera till förhistorisk tid. Dessutom lokaliserades andra kulturarvsobjekt: 4 nya tjärtillverkningsplatser och 2 byplatser längs Skrikovägen.

Om vindkraftsparkens layout och kabelrutten genomförs enligt planen skulle det kunna ha direkta effekter på objektet:

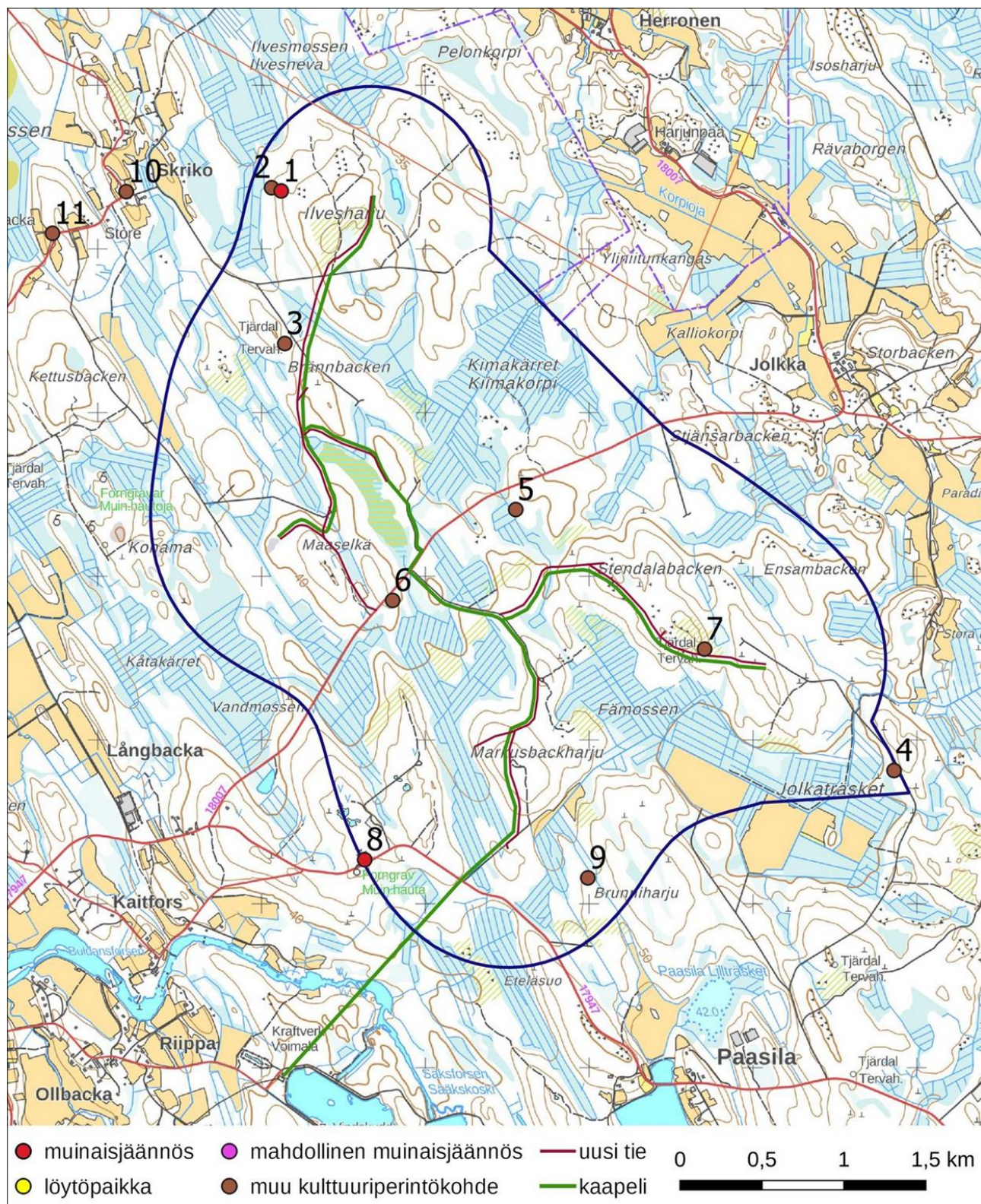
7. Stendalabacken SE, avstånd till den nya vägdragningen är cirka 20 meter och till kabelrutten cirka 50 meter.

Eventuella effekter på objektet:

4. Luktabacken SW, avståndet till den befintliga skogsvägen är cirka 10 meter.

Jaana Itäpalo 1.10.2013

6. Översigtskarta

Rapportens objekt 1–11 på kartan. Bakgrundskarta LMV 5/2024.

7. Lista över objekt

Objekt	Sida	Typ/ Typens specifikationer:	Datering	Antal	status
1. Ilvesharju	15	Stenkonstruktioner/rösen	stenåldern/tidig metallålder	1	MJ
2. Ilvesharju 1	17	Arbets- och tillverkningsplatser/tjärdalar Markkonstruktioner/gropar	historisk	2	KP
3. Brännbacken	18	Arbets- och tillverkningsplatser/tjärdalar	historisk	1	KP
4. Luktabacken SW	20	Arbets- och tillverkningsplatser/tjärdalar	historisk	1	KP
5. Skrikovägagrensbacken	21	Arbets- och tillverkningsplatser/tjärdalar Boplatser/ugnar	historisk	2	KP
6. Maaselkä	22	Arbets- och tillverkningsplatser/tjärdalar	historisk	1	KP
7. Stendalabacken SE	23	Arbets- och tillverkningsplatser/tjärdalar	historisk	4	KP
8. Nedervetil-Brantbacken	24	Boplatser/bostadsgropar	stenåldern	4	MJ
9. Markusmossen	27	Arbets- och tillverkningsplatser/tjärdalar	historisk	1	KP
10. Skriko	28	Boplatser/byplatser	historisk	1	KP
11. Storbacka	30	Boplatser/byplatser	historisk	1	KP

Status: Mj fornlämning, KP annat kulturarvsobjekt, LP fyndplats, m annat objekt.

8. Uppgifter om objektet

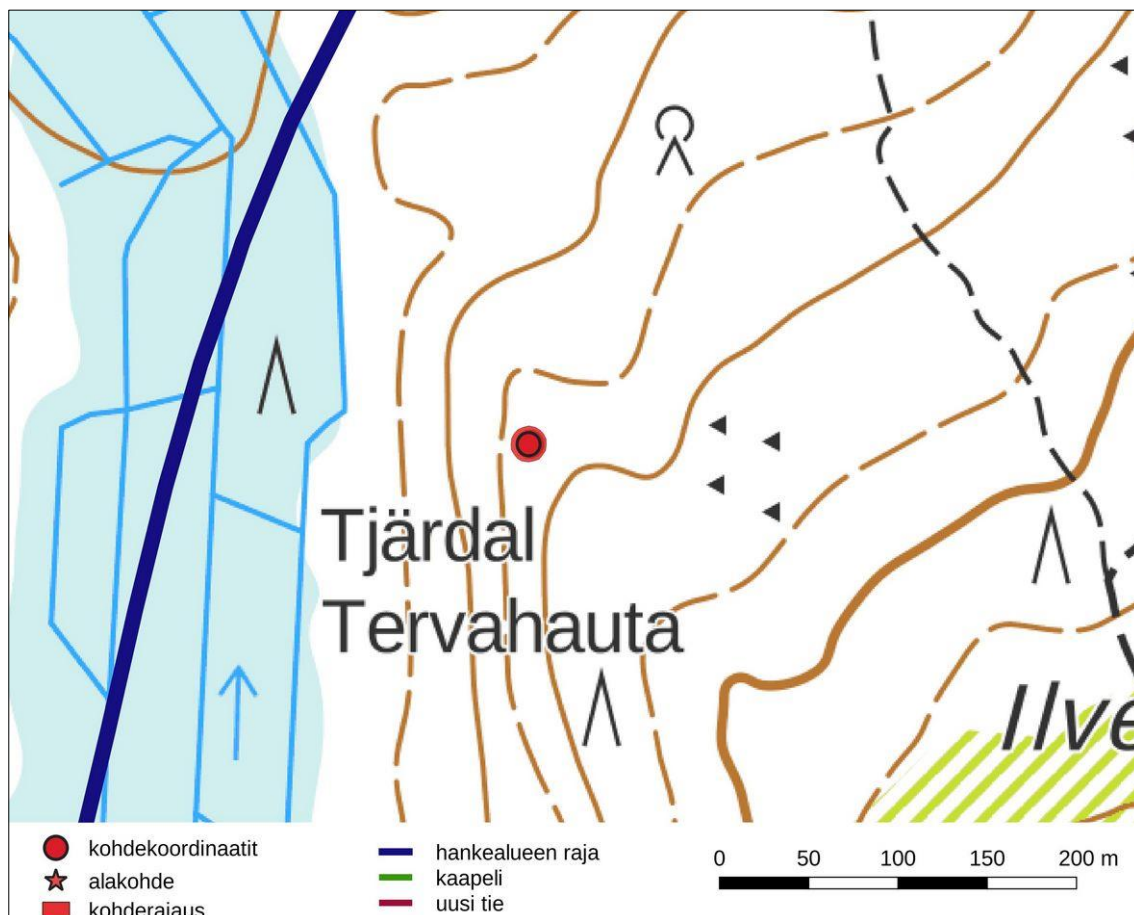
1. Ilvesharju			
Registeruppgifter		Platsuppgifter	
Fornlämningsregistret		TM35-bladindelning	Q4112R
Art:	Fast fornlämning	Gammal generalbladindelning	2324 04
Typ/	Stenkonstruktioner	Koordinater ETRS-TM35FIN	P: 6979282 I: 322120
Specifikation av typen	rösen	N2000	Z ca 32,50 m
Datering	stenåldern/tidig metallålder	Koordinatförklaring	lidar-positionering
Tidigare undersökningar	-	Inventeringsmetoder	ytobservationer
Beskrivning: Cirka 1 kilometer öster om bosättningen vid Skriko, på Ilvesharjus nordvästra kant. Området består av jämn stenig mo. På den östra sidan förändras terrängen till mer stenig mark, ställvis också blockmark. På grund av att skogsmaskiner kört på området är markytan ojämn och ställvis gropig. På mon som sluttar svagt västerut växer en gran-tallskog. Rösets diameter är cirka 8 meter och höjden 60 centimeter. Det består av stenar som i genomsnitt är cirka 30 centimeter stora. I mitten finns en grop vars diameter är cirka 3 meter och djup cirka 60 centimeter. Gropens botten når i stort sett nivån för den naturliga marknivån. Stenarna är täckta av lavar och mossor. I gropen växer rikligt med lingonris, i mitten också några unga björkar och en ung tall. Rösets konstruktion och läge stämmer överens med ett förhistoriskt röse. Under			

inventeringen fanns det lite snö på rösets yta men det begränsade inte observationerna. Röset finns utmärkt som tjärdal på Lantmäteriverkets terrängkarta. En tjärdal lokaliserades ungefär 50 meter nordväst om röset, se rapporten, punkt 2. Ilvesharju 1. I anslutning till tjärdalar finns ofta lämningar av ugnar som kan särskiljas som rösen och mer sällan andra rösen som uppstått vid tjärtillverkningen. De är annorlunda än de förhistoriska rösenä.

Föreslås som skyddsområde:

Ja. Avståndet till kraftverksplatsen är cirka 550 meter.

Ilvesharju. Objektet finns utmärkt som tjärdal på Lantmäteriverkets terrängkarta. En tjärdal ligger cirka 50 meter i nordvästlig riktning, se rapporten, punkt 2. Ilvesharju 1. Samma kartsymboler används på alla objektskarter. Bakgrundskarta LMV 5/2024.

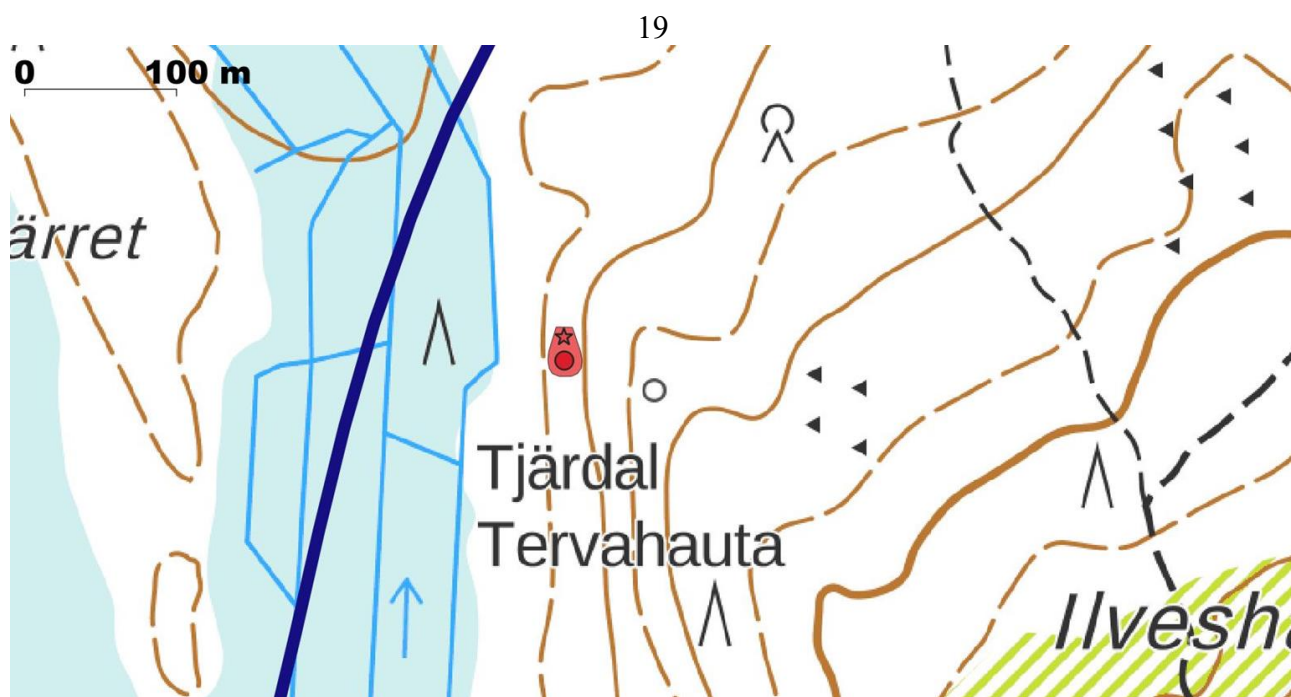
Röset norrut. En bild av objektet finns också på pärmen till rapporten.

2. Ilvesharju 1

Registeruppgifter		Platsuppgifter	
Fornlämningsregistret		TM35-bladindelning	Q4112R
Art:	Annat kulturarvsobjekt	Gammal generalbladindelning	2324 04
Typ/	arbets- och tillverkningsplatser	Koordinater ETRS- TM35FIN	P: 7073375 I: 322062 P: 7073390 I: 322061
Specifikation av typen	tjärdalar	N2000	Z ca 27,50 m
Datering	historisk	Koordinatförklaring xxx	tjärdal
Tidigare undersökningar	-	Inventeringsmetoder	Ytobservation, bormning

Beskrivning: Cirka 900 meter öster om bosättningen i Skriko, på nedre sluttningen av Ilvesharjus steniga nordvästra kant. På platsen växer en gran-tallskog. Tjärdalens diameter är cirka 15 meter, den flacka centralgropens diameter är cirka 7 meter och dess djup cirka 70 cm mätt från vallens kanter. Halsen har grävts västerut. Man har använt stenar till grunden i tjärdalens kant och dessa framträder tydligare längs den södra kanten. Ovanpå tjärdalen växer tallar och granar i olika åldrar. På nordsidan av tjärdalen finns det en grop som är cirka 4 meter i diameter, varifrån man torde ha tagit stenar och jord för att bygga tjärdalen. Runtomkring finns andra mindre, mer diffusa gropar och ojämn mark såsom det vanligtvis finns runt tjärdalar. På terrängkartan finns tjärdalen utmärkt cirka 50 meter i sydostlig riktning, se rapporten, punkt 1. Ilvesharju

Föreslås som skyddsområde:	Ja. Avståndet till kraftverksplatsen är cirka 600 meter.
-----------------------------------	--

Ilvesharju 1. Tjárdalssymbolen på Lantmäteriverkets terrängkarta är placerad ungefär 50 meter sydost om tjárdalen där det emellertid finns ett stenröse, se rapporten, punkt 1. Ilvesharju Bakgrundskarta LMV 5/2024.

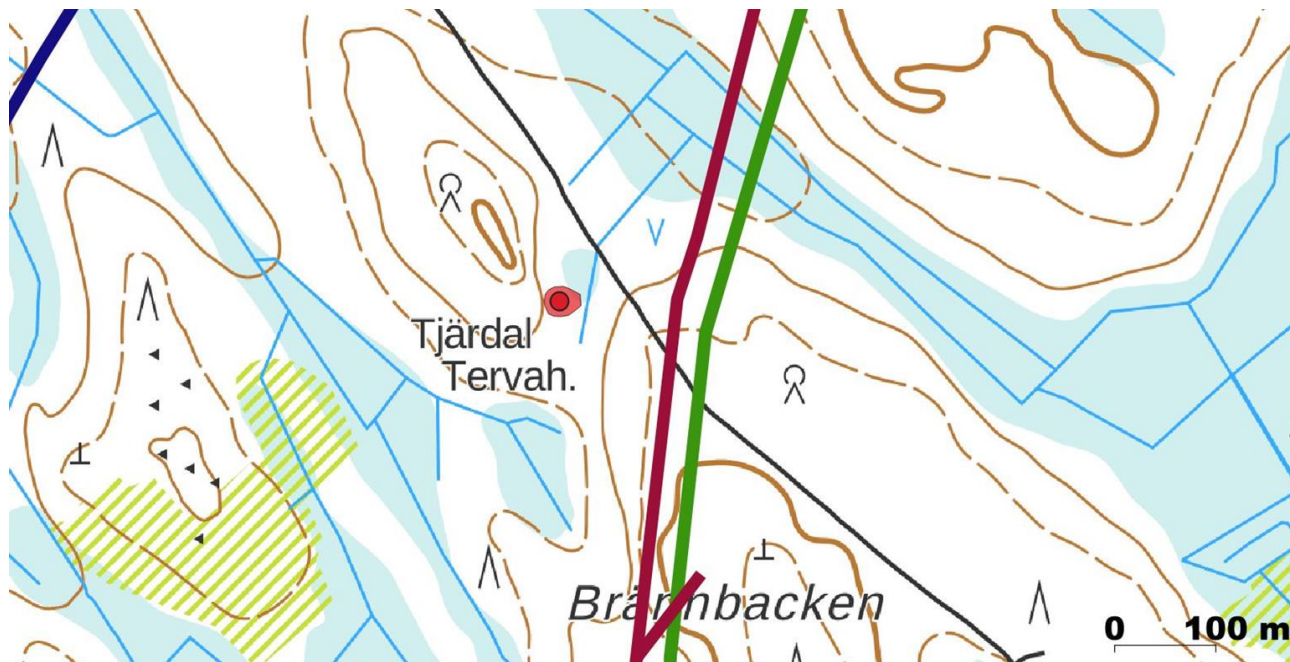

Tjárdalen fotograferad i östlig riktning, samma riktning som halsen.

3. Brännbacken

Registeruppgifter		Platsuppgifter	
Fornlämningsregistret	1000046629	TM35-bladindelning	Q4112R
Art:	Annat kulturarvsobjekt	Gammal generalbladindelning	2324 04
Typ/	Arbets- och tillverkningsplatser	Koordinater ETRS-TM35FIN	P: 7073375 I: 322142
Specifikation av typen	tjärdalar	N2000	Z ca 27,50 m
Datering	historisk	Koordinatförklaring xxx	Tidigare uppgifter
Tidigare undersökningar	-	Inventeringsmetoder	Ytobservation, bormning
Beskrivning: registerportal: På terrängkartan finns en tjärdal med halsen i östsydöstlig riktning. Utifrån terrängskuggning skulle det väster om tjärdalen kunna finnas ett par gropar och en av gravarna skulle ligga cirka 50 meter norrut. Ligger på föryngringsavverkade skogsområden (1-2006-34799).			
2023: På området växer tätt med unga tallplantor och markytan är plöjd. Tjärdalen har en diameter på cirka 20 meter, centralgropen är flack. Det växer tallplantor ovanpå den men inte lika tätt som i tjärdalens näromgivning. Ytvegetationen består främst av lingonris, på ytan växer också gräs. Tjärdalen ligger på den sydöstra ändan av en liten landtunga där det finns en brant sluttning mot träskmarken på östra sidan. Tjärdalens östra sida är över 2 meter hög och halsen är omsorgsfullt kallmurad av natursten. Den här sidan av tjärdalen kan beskrivas som anslående. Groparna på tjärdalens västra och norra sida är diffusa. De saknar struktur och verkar ha uppstått under skogsavverkningen.			
Föreslås som skyddsområde:	Ja. Avståndet till kraftverksplatsen är cirka 300 meter.		

Brännbacken. Bakgrundskarta LMV 5/2024.

Tjärdalens södra sida och kallmurade hals, bild norrut.

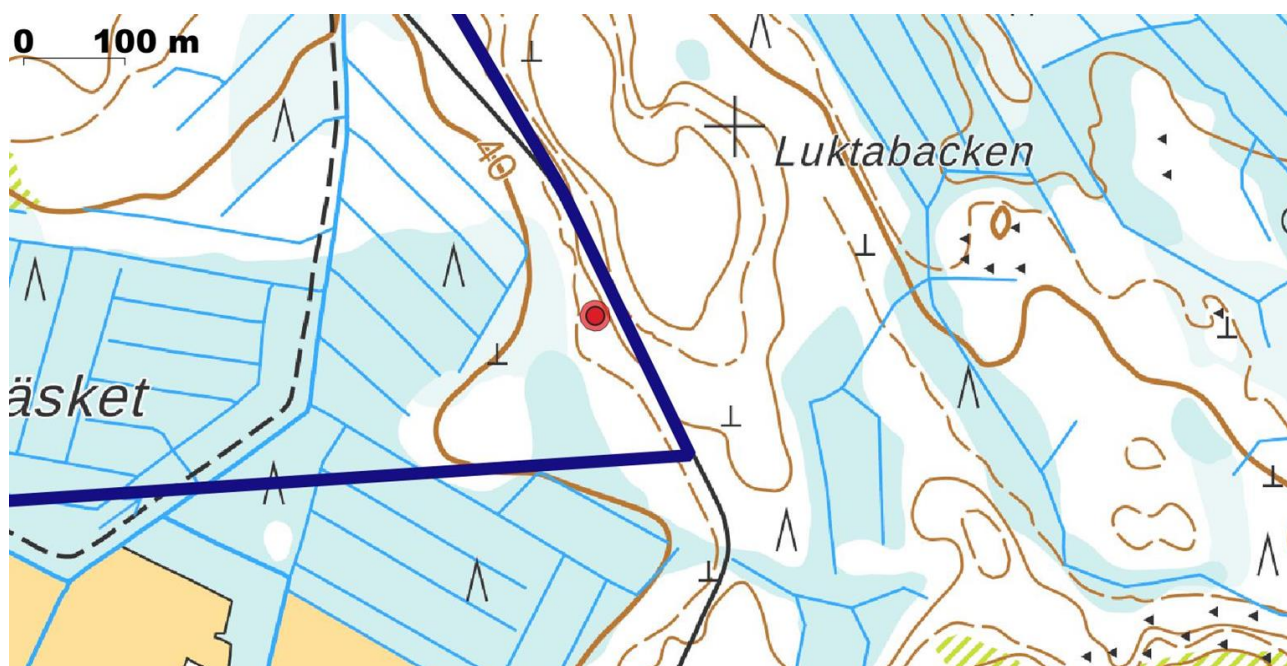
4. Luktabacken SW

Registeruppgifter		Platsuppgifter	
Fornlämningsregistret	1000051311	TM35-bladindelning	Q4112R
Art:	Annat kulturarvsobjekt	Gammal generalbladindelning	2324 04
Typ/	Arbets- och tillverkningsplatser	Koordinater ETRS- TM35FIN	P: 7073375 I: 325862
Specifikation av typen	tjärdalar	N2000	Z ca 42,50 m
Datering	historisk	Koordinatförklaring	Tidigare uppgifter
Tidigare undersökningar	-	Inventeringsmetoder	Ytobservation, bormning

Beskrivning: registerportal: Med hjälp av lidar har en tjärdal lokaliserats väster om Jolkaträskets skogsväg som löper längs Luktabackens västra sida. Tjärdalens diameter är cirka 17 meter. Osäker hals, men öppnar sig möjligtvis mot sydväst. Inte undersökt i terrängen.

2023: Tjärdalen ligger på kanten av en mo som sluttar kraftigt västerut. På området växer äldre granskog. I tidigare uppgifter uppges det att tjärdalen är cirka 17 meter i diameter, halsen i västsydvästlig riktning. Bottnen är flack. Ovanpå tjärdalen växer trädbestånd men också några gamla granar med en diameter på cirka 40–50 centimeter. Ytan täcks främst av mossor. På bottnen av tjärdalen finns slaggbitar.

Föreslås som skyddsområde:	Ja. Avståndet till kraftverksplatsen är cirka 980 meter.
-----------------------------------	--

Luktabacken SW ligger nära gränsen till projektområdet. Bakgrundskarta LMV 5/2024.

Tjärdalen i sydvästlig riktning.

På ytan av tjärdalen finns slaggbitar.

5. Skrikovägagrensbacken

Registeruppgifter		Platsuppgifter	
Fornlämningsregistret		TM35-bladindelning	Q4112R
Art:	Annat kulturarvsobjekt	Gammal generalbladindelning	2324 04
Typ/	Arbets- och tillverkningsplatser Boplatser	Koordinater ETRS-TM35FIN	P: 7071409 I: 323552 P: 7071423 I: 323563
Specifikation av typen	tjärdalar/ugnar	N2000	Z cirka 37 meter
Datering	historisk	Koordinatförklaring	tjärdal
Tidigare undersökningar	-	Inventeringsmetoder	Ytobservation, bormning

Beskrivning: På södra sidan av Jolkkavägen mitt emot Skrikovägagrensbacken längs sydvästra kanten av den vidsträckta mon. På mon växer det tätt med tallplantor efter kalhygge och skogsplöjning. Jordmånen är stenig. Tjärdalens diameter är cirka 16 meter, centralgropen är cirka 1 meter djup, halsen är grävd i sydvästlig riktning. I centralgropen växer det tätt med blandskog. Ytvegetationen består främst av lingonris. Ungefär 20 meter i nordöstlig riktning finns det en tjärpörtesugn som förstörts genom skogsplöjning. Dess stenar har till största delen blottats under ytvegetationen. Ugnen är cirka 2,5 x 1,5 meter och cirka 60 centimeter hög.

Föreslås som skyddsområde:

Ja. Avståndet till kraftverksplatsen är cirka 600 meter.

Skrikovägagrensbacken. Bakgrundskarta Mml 5/2024.

Tjärdalen västerut.

Den förstörda ugnen mot norr.

6. Maaselkä

Registeruppgifter		Platsuppgifter	
Fornlämningsregistret		TM35-bladindelning	Q4112R
Art:	Annat kulturarvsobjekt	Gammal generalbladindelning	2324 04
Typ/	Arbets- och tillverkningsplatser	Koordinater ETRS-TM35FIN	P: 7073375 I: 322801
Specifikation av typen	tjärdalar	N2000	Z ca 42,50 m

Datering	historisk	Koordinatförklaring	lidar-positionering
Tidigare undersökningar	-	Inventeringsmetoder	Ytobservation, bormning
Beskrivning: Cirka 25 meter sydost om Jolkkavägen i sydöstra delen av Maaselkä. På stället växer tät granskog. Tjärdalens diameter är cirka 20 meter, halsen österut. Den stora centralgropen är grund, detsamma gäller kantvallen. Ovanpå tjärdalen växer granar.			
Föreslås som skyddsområde:	Ja. Avståndet till kraftverksplatsen är knappt 800 meter.		

Maaselkä. Bakgrundskarta LMV 5/2024.

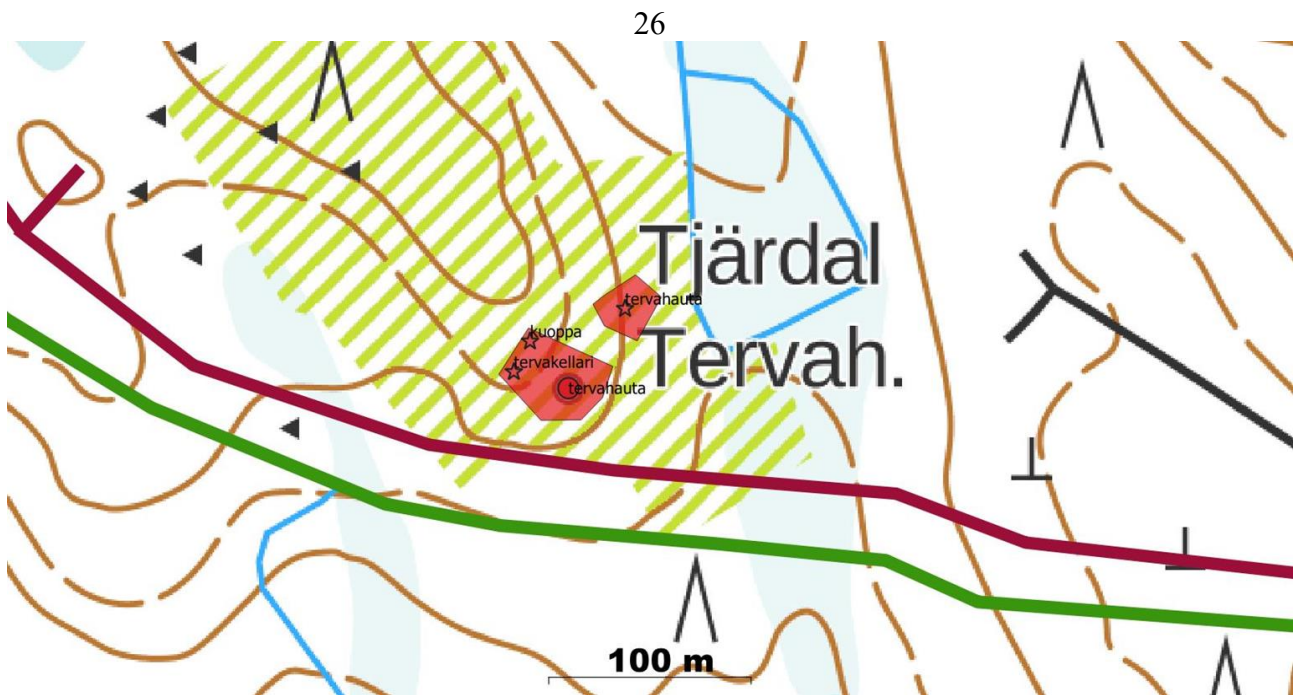
Tjärdalen i nordvästlig riktning.

7. Stendalabacken SE			
Registeruppgifter		Platsuppgifter	
Fornlämningsregistret	1000045427	TM35-bladindelning	Q4112R
Art:	Annat kulturarvsobjekt	Gammal generalbladindelning	2324 04
Typ/	arbets- och tillverkningsplatser	Koordinater ETRS- TM35FIN	P: 7073375 I: 324705
Specifikation av typen	tjärdalar	N2000	Z cirka 50–52,50 meter
Datering	historisk	Koordinatförklaring	Tidigare uppgifter, en tjärdal mer österut, underobjekt 1 xxx
Tidigare undersökningar	2022 Pentti Risla, granskning	Inventeringsmetoder	Inte inventerad
Beskrivning: registerportal: "På grundkartan finns en mycket stor och imponerande tjärdal utmärkt vid kanten av en stenig kulle. Vallens sänker sig ner i slutningen och halsen består av kallmurade naturstenar. Vallens vägg har delvis rasat samman eller håller på att spricka. Väster om tjärdalen finns ett ungefär 1,5 meter djupt 4x5 meter (innermått) rätvinkligt rum, en tjärkällare, vars väggar är stenlagda utan bindemedel. I dess västra hörn invid gångöppningen finns en stenkonstruktion som sannolikt är en stor, raserad ugn. 10 meter nordost om källaren finns en grop som är ett par kvadratmeter stor och verkar vara nutida. 40 meter nordost om den stora tjärdalen finns en annan stor tjärdal som har grävts i marken på kanten till ett kärr. Marken är mjuk och det finns rävlör i tjärdalen. Alla tre objekt har skyddats mot avverkning med skyddsbalkar men harvning har utförts beklagligt nära. Objektet är trots det exceptionellt fint. I konstruktionerna växer unggrannar och åtminstone de som växer i halsen bör avlägsnas utan dröjsmål." 2023: Objektet har nyligen inventerats så platsen besöktes inte.			
Föreslås som skyddsområde:	Ja. Avståndet till kraftverksplatsen är cirka 220 meter, till vägdragningen cirka 20 meter och till kabelrutten cirka 50 meter.		

Underobjekt

typ,C,100	x,N,11,3	y,N,11,3	undernummer,C,100
tjärdal	324705,000	7070556,000	1
grop	324686,000	7070579,000	4
tjärdal	324733,000	7070595,000	3
tjärkällare	324678,000	7070564,000	2

Stendalabacken SE. Bakgrundskarta LMV 5/2024.

8. Nedervetil-Brantbacken

Registeruppgifter		Platsuppgifter	
Fornlämningsregistret	288010029	TM35-bladindelning	Q4112R
Art:	Fast fornlämning	Gammal generalbladindelning	2324 04
Typ/	Boplatser	Koordinater ETRS- TM35FIN	P: 7069269 I: 322630
Specifikation av typen	Bostadsgropar	N2000	Z cirka 55–57,50 meter
Datering	stenåldern	Koordinatförklaring	Tidigare uppgifter, underobjekt 1
Tidigare undersökningar	1981 Markku Torvinen, inventering 2002 Pentti Rislä, granskning 2014 Pentti Rislä, granskning	Inventeringsmetoder	ytobservationer

Beskrivning: registerportal: "Längs landsvägen som leder till Paasila, ungefär 1 km i östsydostlig riktning från Jolkkavägens korsning, ungefär 10 meter från vägen. På den steniga åsen finns en ramliknande sättnings, ungefär 10 x 12 meter, i nordväst-sydostlig riktning. Området innanför ramen ligger djupare än den omkringliggande markytan, som mest cirka 1 meter. Ramen har sammanställts av relativt stora stenar och är ställvis 0,5 meter hög. I stensättningsens sydöstra ända finns en lägre del som påminner om en "dörröppning".

2002: Tre motsvarande formationer har konstaterats, bosättningsbottnar som röjts i den naturliga stenjorden. Konstruktionerna har inte undersökts.

2014: Bostadsgroparna, som konstaterades 2002, har fotograferats.

2023: Utöver de tidigare nämnda kartlades en ny bostadsgrop i sydvästra hörnet av objektsavgränsningen (underobjekt 2). På den steniga mon växer unga tallplantor och här och där enstaka äldre träd. Mellan groparna finns moderna sten- och grustag. Upp på deras kanter har finare jord- och stenmaterial lyfts. På groparnas och högarnas ytor växer ytvegetation och även träd. Möjligheten att alla formationer skulle ha uppkommit genom marktäkten utvärderades.

Underobjekt 1: Diameter cirka 15 meter mätt från kantvallarna, djup cirka 1 meter, oval form. I någon mån nord-sydlig riktning. På konstruktionens södra kant finns tre cirka 0,5–1 meter höga stengrupper, varav den mittersta stenen är upprättstående.

Underobjekt 2: Diameter cirka 15 meter, djup från markytan cirka 0,5 meter, oval form. Riktning västsydvästlig-ösnordostlig. Bottnen är huvudsakligen jämn. På den nordöstra sidan finns en modern grustagsgrop.

Underobjekt 3: Ungefär 18 x 10 meter, mätt från kantvallens kanter, djup från markytan cirka 1 meter, jämn botten. Längs kanterna flera stora stenar, vars diameter är över 1 meter. En modern marktäcksgrop i anslutning till södra kanten. De stora stenarna längs kanterna är inte alla på sina ursprungliga platser. De går inte att flytta av en person, en del kan inte ens flyttas av två personer. Möjligheten att de i något skede skulle ha flyttats när skogsmaskiner eller andra maskiner rört sig på mon övervägdes.

Underobjekt 4: Framträder sämre i terrängen. Diameter cirka 17 meter, djup under 1 meter, oval form. Riktning västnordvästlig-östsydostlig. På bottnen finns även stora stenar.

I samtliga gropar framträder kantvallen mer eller mindre. En varierande mängd ung skog växer ovanpå.

Den sydligaste gropen som nämns i uppgifterna från 2002 och 2014 hör numera till objektet Nedervetil-Ollisbacken söder om Jolkkavägen. Objektet ligger strax utanför projektområdet och har inte inventerats.

Föreslås som skyddsområde:

Ja. Objektet ligger delvis utanför projektområdet. Avståndet till kraftverksplatsen är cirka 860 meter.

Underobjekt

	x,N,11,3	y,N,11,3	undernummer,C,100
typ,C,100			
bostadsgrop	322571,831	7069349,381	4
bostadsgrop	322617,030	7069311,135	3
bostadsgrop	322600,805	7069260,720	2
bostadsgrop	322629,789	7069269,473	1

Nedervetil-Brantbacken. Bakgrundskarta LMV 5/2024.

Underobjekt 1, södra ändan i västlig riktning, på högra bilden syns stengruppen på södra kanten.

Underobjekt 2 västerut.

Underobjekt 3 norrut.

Den moderna gropan som finns sydost om underobjekt 4, på dess norra kant har grus och stenar lyfts upp, bild i nordvästlig riktning. Till höger underobjekt 4 i sydsydöstlig riktning.

Registeruppgifter		Platsuppgifter	
Fornlämningsregistret		TM35-bladindelning	Q4112R
Art:	Annat kulturarvsobjekt	Gammal generalbladindelning	2324 04
Typ/	arbets- och tillverkningsplatser	Koordinater ETRS- TM35FIN	P: 7069269 I: 323993
Specifikation av typen	tjärdalar	N2000	Z cirka 50 meter
Datering	historisk	Koordinatförklaring	lidar-positionering
Tidigare undersökningar	-	Inventeringsmetoder	Ytobservation, borrhning
Beskrivning: Från Paasila norrut, på den nordöstra kanten av den smala och relativt branta åsen i Brunniharjus norra del. Jordmånen är stenig. På mon växer granskog. Tjärdalens diameter är cirka 17 meter, hals mot nordost. Centralgropen är flack. Ovanpå tjärdalen växer granar.			
Föreslås som skyddsområde:	Ja. Avståndet till kraftverksplatsen är cirka 480 meter.		

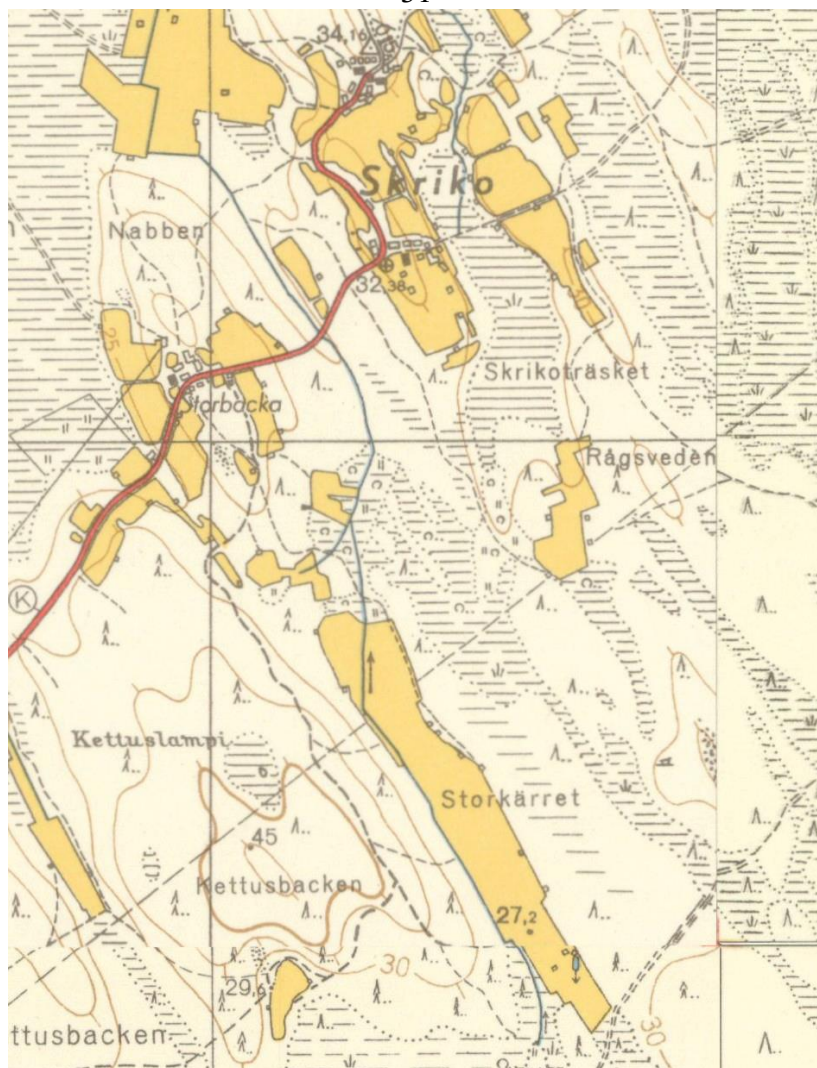
Markusmossen. Bakgrundskarta LMV 5/2024.

Tjärdalen norrut.

10. Skriko

Registeruppgifter		Platsuppgifter	
Fornlämningsregistret		TM35-bladindelning	Q4112R
Art:	Annat kulturarvsobjekt	Gammal generalbladindelning	2324 04
Typ/	Boplatser	Koordinater ETRS-TM35FIN	P: 7073316 I: 321193
Specifikation av typen	byplatser	N2000	Z cirka 30 meter
Datering	historisk	Koordinatförklaring	Nuvarande huvudbyggnad
Tidigare undersökningar	-	Inventeringsmetoder	Ytobservationer
Beskrivning: Skriko finns utmärkt på Erik Florins sockenkarta över Vasa län från år 1763. Gården ligger längs körvägen som leder till vindkraftsparken väster om det torrlagda Skrikoträsket. Den nuvarande gården ligger på norra sidan av körvägen, den äldsta hustomten kan ha sträckt sig till vägens södra sida. De nuvarande gårdsområdena som ligger på bägge sidor om vägen omgärdas av åkrar eller gränsar till Skrikovägen eller vägen mellan gårdarna. På gårdsområdena finns gårdsbyggnader i olika åldrar. På Vassbortomten har byggnader rivits under senaste tiden. Ingen markanvändning i anslutning till projektet torde utföras i närheten av objektet. Byplatsen inventerades inte närmare.			
Föreslås som skyddsområde:	-. Objektet ligger cirka 700 meter nordväst om projektområdet.		

Bebyggelse i Skriko och Storbacka på grundkartan 2324 01 från år 1952, <http://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/>. Se också sockenkartan på sidan 11.

Skriko. Bakgrundskarta. LMV 5/2024.

På bilden syns Skrikobacken i nordostlig riktning. Den gula bostadsbyggnaden ligger på Vassbor gård på västra sidan. På Vassbortomten har byggnader rivits under senaste tiden.

11. Storbacka

Registeruppgifter		Platssuppgifter	
Fornlämningsregistret		TM35-bladindelning	Q4112R
Art:	Annat kulturarvsobjekt	Gammal generalbladindelning	2324 04
Typ/	Boplatser	Koordinater ETRS- TM35FIN	P: 7073096 I: 320724
Specifikation av typen	byplatser	N2000	Z cirka 55–57,50 meter
Datering	historisk	Koordinatförklaring	Nuvarande huvudbyggnad
Tidigare undersökningar	-	Inventeringsmetoder	Ytobservationer
Beskrivning: Storbacka nämns i förteckningen över renoverade kartor 1753. https://portti.kansallisarkisto.fi/sv/aineisto-oppaat/maanmittaushallituksen-uudistusarkisto Den nuvarande huvudbyggnaden ligger längs Skrikovägen ungefär 100 meter västerut från skogsvägen som leder till vindkraftsparken. Ingen markanvändning i anslutning till projektet torde utföras i närheten av objektet, Byplatsen inventerades inte närmare.			
Föreslås som skvddsområde:	-. Objektet ligger en knapp kilometer nordväst om projektområdet.		

33

Storbacka. Bakgrundskarta LMV 5/2024. Se också den gamla grundkartan på sidan 28 och sockenkartan på sidan 11.

Storbacka ligger längs Skrikovägen, bild norrut.

9. Materialförteckning

Digitalt material

Arkivverkets digitala arkiv: Lantmäteriverket Ia Sockenkartor (174–1917). Sockenkartor Nedervetil, <http://digi.narc.fi/digi/search.ka>.

Geologiska forskningsinstitutet, <http://gtkdata.gtk.fi/Maankamara/index.html>

https://www.syke.fi/fi-FI/Avoin_tieto

Lantmäteriverket, öppna datamaterial <https://tiedostopalvelu.maanmittauslaitos.fi/tp/kartta> <http://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/>

<http://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/>

Museiverket, Kulturmiljöns tjänsteportal, arkeologiska objekt och undersökningsrapporter för kulturmiljön, arkeologi, <https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/portti/read/asp/default.aspx>

Gammal karta, <https://expo.oscapps.jyu.fi/s/vanhakartta/page/etusivu>

Karta öfver Finland : Sektionen D3 : nordvestra delen af Uleåborgs län med tillgränsande delar af Wasa och Kuopio län.

Sockenkarta Florin 1763 Vasa län, <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-200907292935>

Opublicerat material

Schulz Hans-Peter, tabell över strandens förflyttning.